

ABSOLVENTŲ KARJEROS STEBĖSENA DAUGIAU NEI ĮRANKIS

MOSTA
STEBĖSENA IR ANALIZĖ

TRUMPRAŠTIS

Šiame leidinyje pateikiama informacija apie kuriamą absolventų karjeros stebėsenos sistemą, jos poreikį bei metodus. Pristatomi pirmieji rezultatai, gauti MOSTA atliktame absolventų karjeros tyrime. Šio tyrimo metu pirmąkart Lietuvoje atliekama longitudinė absolventų apklausa ir sujungta Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS), Valstybinio socialinio draudimo fondo („Sodra“) bei Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) informacija apie absolventus.

Trumpraštį parengė:
Beatričė Leiputė

Pasiūlymus, pastabas ir komentarus prašome siųsti
Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centrui (info@mosta.lt)

© Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, 2015

KODĖL REIKIA ABSOLVENTŲ KARJEROS STEBĖSENOS?

Absolventų karjeros stebėsenos sistemą Lietuvoje siekiama sukurti jau seniai. Vienas iš švietimo sistemai keliamų tikslų: „Nustatyti asmens kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti kompetencijų ir (ar) kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinį kultūros bei technologijų lygį ir padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje <...>¹“. Įgytas kompetencijas taip pat reikėtų taikyti žmogaus asmeniniame bei visuomeniniame gyvenime. Tokioje kompetencijas ugdančioje aukštojo mokslo (AM) sistemoje labiausiai vertinamas savarankiškas darbas, gebėjimas mokytis bei kritinis mąstymas. Aktyviai plėtojamoms AM sistemos tikslas – lankstumas bei orientavimas į studento poreikius. Iš tiesų dažnai kylanti diskusija apie formaliojo švietimo sistemoje įgyjamas kompetencijas bei jų pritaikymą yra tik vienas svarbių aspektų, lemiančių poreikį stebėti absolventų karjerą.

Kitas aspektas – auganti aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių dalis visuomenėje, kitaip vadinamoje – žinių visuomenė. 2014 m. apie 53,5 proc. 30–34 metų amžiaus Lietuvos gyventojų sudarė gyventojai, įgiję aukštąjį išsilavinimą².

- Absolventas – asmuo, aukštojoje mokykloje baigęs studijų programą ir gavęs aukštojo mokslo kvalifikaciją liudijantį diplomą .
- Karjera – profesinio tobulėjimo kelias, nuolatos keliant sau naujus tikslus, iššūkius ir siekiant naujų, teigiamų rezultatų .

2004 metais jie sudarė 30,9 procento, tad per pastaruosius dešimt metų šis rodiklis išaugo apytiksliai 22 procentiniais punktais. Daugėjant aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių, yra tikimybė, jog Lietuvos darbo rinką ištiks vadinamoji **pernelyg aukšto išsilavinimo** (angl. *over-education*) problema, kai kvalifikuotų darbo vietų skaičius darbo rinkoje auga lėčiau nei išsilavinusių specialistų pasiūla. Todėl kyla poreikis stebėti darbuotojų pasiskirstymą darbo rinkoje, o šis taip pat gali lemti žemą ką tik studijas baigusių absolventų įsidarbinimą. Mokslas ir studijų sistema turi ne tik ugdyti ir formuoti visuomenę, bet ir gebėti prisitaikyti prie **kintančių jos poreikių**.

Kitas svarbus aspektas – Lietuvoje sparčiai didėja nedarbingų (65 m. amžiaus ir vyresni) bei darbingų (15–64 m. amžiaus) gyventojų santykis, vis aktualesnė tampa visuomenės senėjimo problema. 2015 metų pradžioje nedarbingų ir darbingų gyventojų santykis Lietuvoje siekė apie 36 procentus³. Remiantis šia situacija, ateityje gali atsirasti **darbingo amžiaus žmonių** stoka. Kitaip tariant, nebebus kam pakeisti dabar darbo rinkoje esančių asmenų arba užimti naujai kuriamas darbo vietas. Aukštasis mokslas turi būti lankstus ne tik ką tik mokyklas baigusių abiturientų atžvilgiu, bet ir pasiruošęs priimti kitų amžiaus ar socialinių grupių narius, kurie galimai taps naujais ar persikvalifikavusiais darbo rinkos specialistais. Mokymosi visą gyvenimą koncepcija suteikia galimybę tobulintis ar įgauti naujų kompetencijų, reikalingų darbo rinkoje.

¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489, 3 str.

² Europa 2020 rodiklis „Aukštąjį išsilavinimą įgijusieji“, Lietuvos reikšmė 2014 m. Prieiga internete http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_41&plugin=1.

³ Lietuvos statistikos departamento duomenys, rodiklis „Gyventojų skaičius metų pradžioje“. Prieiga internete <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1352&status=A>.

Prie absolventų stebėsenos poreikio prisideda ir pokytis aukštasis mokyklas baigiančių absolventų grupėje. Kasmet daugėja užsienio valstybių piliečių, atvykstančių studijuoti į Lietuvą ne tik dalinėms, bet ir nuolatinėms studijoms. Palyginti su bendru studentų skaičiumi, 2013–2014 m. Lietuvoje studijavo apie 3,7 proc. užsienio pilietybę turinčių studentų, o 2008 metais šis dydis nesiekė 2 procentų⁴. Sparčiai kintanti absolventų grupė, kurią sudaro įvairaus amžiaus, socialinių grupių ar pilietybės asmenys, lemia studijų proceso ir sąlygų pokyčius. Siekiant, kad aukštasis mokslas būtų prieinamas ir atitiktų skirtingų grupių poreikius, tikslinga išnagrinėti šių grupių atstovų situaciją baigus studijas bei suprasti jų karjerai įtakos turinčią aplinką.

Vienas iš Bolonijos proceso⁵ bei ES Aukštojo mokslo modernizacijos darbotvarkės⁶ tikslų –

skatinti skaidrią ir lanksčią aukštojo mokslo sistemą. Studentų ir absolventų stebėseną padeda siekti **atviresnės aukštojo mokslo sistemos**. Remiantis stebėsenos ar kitais būdais gaunama informacija, priimami pagrįsti aukštojo mokslo politikos sprendimai. Aiškių ir pagrįstų sprendimų siekia ir visuomenė bei AM sistemos dalyviai. Naujos priemonės lėmė per pastaruosius metus pakitusią aukštojo mokslo vadybą bei administravimą.

Norint atsižvelgti į visus aukščiau įvardytus aspektus ir spręsti minėtas problemas, reikalingi įrodymai. Įgyvendinus absolventų karjeros stebėseną, gauta informacija bus analizuojama ir teikiamos rekomendacijos, kuriomis vadovaujantis galima priimti pagrįstus sprendimus. Būtent tokie turi būti aukštojo mokslo procesai, norint pasiekti užsibrėžtus tikslus ir aukštojo mokslo prioritetus.

INICIATYVOS

Lietuvoje iki šiol absolventų karjeros stebėseną buvo atliekama fragmentiškai, dažniausiai apsiribojant aukštojo mokslo institucijų vykdomais absolventų bei vienkartiniais nacionalinio lygmens tyrimais. Dažnai šiuose tyrimuose buvo naudoti ribotos aprėpties duomenys, nesuteikiantys išsamios informacijos apie esamą situaciją.

2010 metais „BGI Consulting“ parengė Specialistų ir kompetencijų poreikio žemėlapio studiją⁷. Šioje analizėje buvo pateiktos 2006–2010 m. darbo rinkos ir švietimo sistemos studijos, kuriomis planuota vadovautis kuriant

kompetencijų poreikio žemėlapią pagal ūkio sektorius 2011–2016 metais. Tyrimo išvadose rekomenduojama rinkti informaciją apie asmenų išsilavinimą ir profesijas – šie duomenys būtų naudingi nagrinėjant įsidarbinimą. Taip pat rekomenduojama sukurti „nuoseklią ir instituciškai koordinuojamą prognozavimo sistemą <...>“⁸, kuri apimtų darbo rinkos paklausą, pasiūlą, jų suderinamumą ir kokybinius parametrus. Išvadose pabrėžiama, jog aukštojo mokslo institucijos „<...> turi stebėti absolventų įsidarbinimą ir šią informaciją reguliariai teikti Švietimo ir mokslo ministerijai <...>“⁹.

⁴ „Lietuvos studijų būklės apžvalga“, MOSTA, 2014, 59 pav., p. 78

⁵ „The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report“, European Commission, 2015

⁶ „High Level Group on the Modernisation of Higher Education“, report to the European Commission, 2013

⁷ „Specialistų ir kompetencijų poreikio žemėlapio studija“, BGI Consulting, 2010. Užsakovas – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga internete http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Zemelapio_studija-galutine_ataskaita.pdf

⁸ Ten pat, p. 87.

⁹ Ten pat, p. 89.

Tais pačiais metais Lietuvos socialinių tyrimų centro Darbo ir socialinių tyrimų instituto bei Vilniaus Gedimino technikos universiteto atstovai paskelbė straipsnį „Aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų poreikio vertinimas“¹⁰. Studijoje buvo nagrinėjamas aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų poreikis bei prognozuojamas jų skaičius ir tendencijos bėgant laikui. Tyrime naudoti Darbo biržos bei Statistikos departamento duomenys. Šio straipsnio išvadose pabrėžta, jog norint išsamiau išnagrinėti profesijas ir nustatyti skirtingą išsilavinimą turinčių specialistų poreikį, reikalinga nuolatinė darbo rinkos stebėseną.

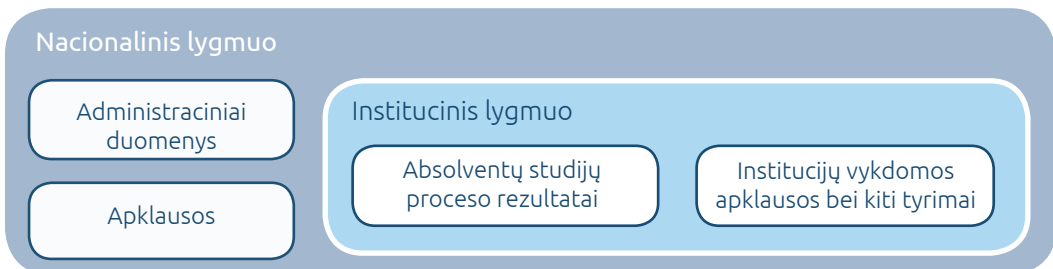
Šiuose ir kituose anksčiau atliktuose tyrimuose keliama problema, jog iki šiol Lietuvoje nėra stebimi išsamūs darbo rinkos pasiūlos ir paklausos duomenys. Absolventų karjeros stebėsenos sistema leis efektyviai įvertinti kasmet atsinaujinančios darbo rinkos pasiūlos – Lietuvos aukštąsias mokyklas baigiančių absolventų – duomenis bei jų struktūrą pagal įgytą išsilavinimą, regioną, amžių ir kitus aspektus.

ATLIEKAMOS STEBĖSENOS ETAPAI

Per pastaruosius keletą metų Lietuvoje pradėta absolventų karjeros stebėseną padeda kurti tiek institucinio, tiek nacionalinio lygmens dalyviai (1 pav.). Instituciniai dalyviai – tai pavienės ar grupės sudarančios aukštosios mokyklos, nacionaliniai – aukštojo mokslo politikos vykdytojai, tyrimų centrai ar kitos suinteresuotos institucijos. Instituciniai duomenys taip pat pakliūna

į nacionalinį lygmenį ir čia yra analizuojami. Dažnai pavienės AM institucijos taip pat atlieka vidines apklausas ar taiko kitas stebėsenos priemones, siekdamas nustatyti absolventų nuomonę apie studijų procesą ar integraciją į darbo rinką. Tokie ir panašūs duomenys nebūtinai naudojami nacionaliniu lygmeniu – jie skirti institucijų vidiniam naudojimui ir įsivertinimui.

1 pav. Absolventų karjeros stebėseną atliekantys dalyviai

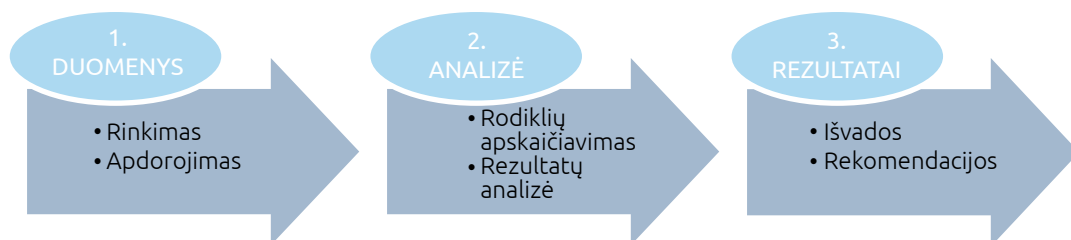

¹⁰ Laima Okunevičiūtė-Neveauskienė, Arūnas Pocius „Aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų poreikio vertinimas“. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuvos socialinių tyrimų centro Darbo ir socialinių tyrimų institutas; Publikuota „Verslas: teorija ir praktika“, 11(1): 20–29, 2010. Prieiga internete <http://www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/download/btp.2010.03/3>.

Absolventų karjeros stebėseną sudaro trys etapai (2 pav.). Tai duomenų rinkimas bei jų parengimas naudojimui, antrasis žingsnis – duomenų analizė ir trečiasis – pasiektų rezultatų pritaiky-

mas praktikoje rengiant išvadas, rekomendacijas, veiksmų planus ar kita. Visi šie žingsniai būtini stebėsenai atlikti. Trumpai aptarsime kiekvieną jų.

2 pav. Absolventų karjeros stebėsenos etapai

1. Duomenys

Absolventų karjeros stebėsenos sistemoje integruojami skirtingi stebėsenos duomenų šaltiniai, iš kurių gaunami duomenys apie asmens įgytą išsilavinimą ir padėtį darbo rinkoje.

Išsilavinimo duomenys gaunami iš ŠVIS duomenų bazės, kuriai informaciją teikia Lietuvos mokslo ir studijų institucijos bei kitos įstaigos. Iš jų gaunami duomenys apima informaciją apie studijas pabaigusius ir kvalifikacinį laipsnį įgijusius absolventus, jų mokymosi rezultatus, mobilumą ir kitą studijų proceso istoriją.

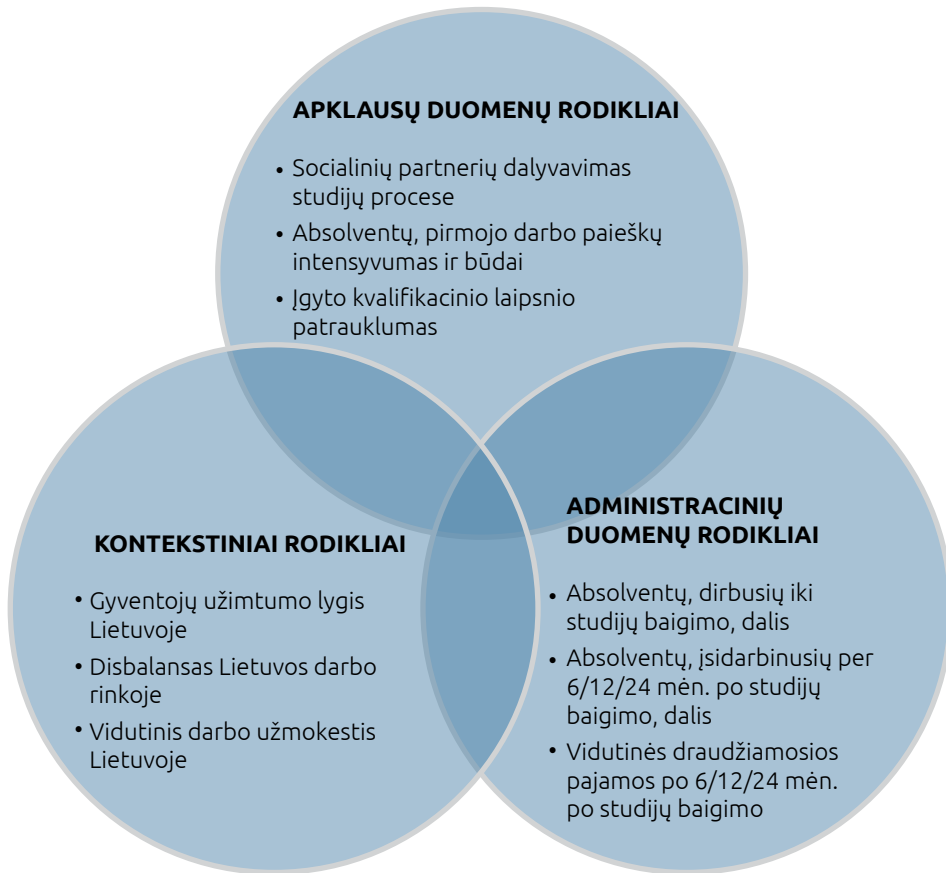
Informacija apie absolventų padėtį darbo rinkoje gaunama iš absolventų ar darbdavių apklausų arba administracinių duomenų bazių. Šie duomenys apima informaciją apie darbo vietą, įsidarbinimo laikotarpį, profesiją bei kitą aktualią asmens darbo istoriją. Longitudinės (tęstinės) apklausos skirtos apklausti tuos pačius absolventus praėjus įvairiems laikotarpiais po studijų baigimo. Apklausose taip pat pateikiami klausimai, galintys papildyti administracinius duomenis, pavyzdžiui, ar studijų procesas ir kokybė atitiko lūkesčius, kokios studijos bus pasirenkamos toliau, sunkumai ieškant pirmojo darbo ir kita.

2. Analizė

Analizės etape surinkti ir apdoroti duomenys naudojami stebėsenos rodikliams apskaičiuoti. Šie MOSTA siūlomi stebėsenos rodikliai, sudaryti iš skirtingų duomenų rinkinių, skirstomi į tris tipus (3 pav.). Naudojantis longitudinalėmis apklausomis, apskaičiuojami pasitenkinimo studijų kokybe, integracijos į darbo rinką proceso bei studijose įgytų kompetencijų ir darbe atliekamų funkcijų atitikties rodikliai.

Naudojantis administraciniais duomenimis, sudaromi absolventų įsidarbinimo, darbo vietos bei atlyginimo rodikliai. Stebėsenos sistemai papildyti naudojami kontekstiniai rodikliai, teikiantys informaciją apie studijų aprėptį bei bendrą Lietuvos makroekonominę situaciją – užimtumo ir nedarbo lygius, įsidarbinimo bei darbo užmokesčių dydžius, BVP ir užsienio investicijų augimą.

3 pav. MOSTA absolventų karjeros stebėsenos modelio rodiklių pavyzdžiai

3. Rezultatų panaudojimas

Absolventų karjeros stebėseną suteikia svarbios informacijos, kurią galima panaudoti ne tik instituciniu ar nacionaliniu, bet ir kitais lygmenimis. Absolventų karjera aktuali daugeliui suinteresuotųjų šalių, jos kelia skirtingus tikslus ir siekia absolventų karjeros stebėsenos rezulta-

tus panaudoti jiems įgyvendinti. Toliau pateikiame šiems tikslams rekomendacijas suinteresuotoms šalims: valstybinėms institucijoms, aukštosioms mokykloms, stojantiejiems, studentams ir absolventams bei darbdaviams.

Valstybinėms institucijoms absolventų karjeros stebėsenos rezultatai reikalingi užtikrinant aukštojo mokslo kokybę¹¹. Stebėsenos rezultatai taip pat naudingi planuojant švietimo ir darbo rinkos politiką. Pavyzdžiui, šie duomenys Švietimo ir mokslo ministerijai gali praversti planuojant priėmimą į aukštąsias mokyklas ir tobulinant AM finansavimo modelį. Absolventų pasiūlos darbo rinkoje informacija taip pat naudinga Ūkio ministerijai ar kitoms šalies institucijoms, rengiančioms specialistų darbo rinkoje prognozes, pasiūlos ir paklausos balanso analizes ir kita. Valstybinėms institucijoms, tokioms kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, absolventų karjeros stebėsenos rezultatai gali būti naudingi planuojant jaunimo užimtumo skatinimo, socialines garantijas ir kitas priemones. Valstybinėms institucijoms taip pat siūloma skatinti kuo daugiau dalyvių naudotis stebėsenos rezultatais bei padėti jiems įtraukti galimus veiksmus į savo kasdienę aplinką.

Aukštosios mokykloms aktualu vykdyti absolventų karjeros stebėseną, kad galėtų atitinkamai atnaujinti studijų programas, kurios suteiktų studijuojantiems reikalingiausių ir darbo rinkoje vertinamų kompetencijų. AM institucijos stebėsenos duomenis gali panaudoti planuodamos ir siekdamos pagrįsti naujas studijų programas bei rengiamų specialistų poreikį darbo rinkoje. Taip pat informaciją galima naudoti siekiant kurti jungtines ar tarptautines studijų programas, rengiančias specialistus platesnei darbo rinkai. Viena iš stebėsenos rezultatų panaudojimo sferų aukštosios mokykloms – studentų palaikymo sistemos plėtra. Šią sistemą gali sudaryti studentų ir absolventų tęstinės apklausos bei atskiri interviu ar fokus grupės, siekiant išsiaiškinti studentų nuomonę apie studijų procesą bei programų turinį. Taip pat, atsižvelgiant į absolventų integracijos darbo rinkoje pokyčius, gali būti plečiami karjeros centrai, kuriuose vykdomi mokymai ieškant darbo, veikia mentorių ir kuratorių studijuojantiems sistema.

Stojantiems ir jų artimiesiems svarbu gauti informaciją apie galimas karjeros perspektyvas, kad galėtų priimti pagrįstus sprendimus rinkdamiesi studijas ir planuodami savo karjerą. Kuriama stebėsenos sistema suteiks atvirą ir patikimą informaciją renkantis aukštąją mokyklą ar konkrečią studijų programą. Stojantieji taip pat gali bendradarbiauti su jau studijuojančiais ar aukštąsias mokyklas baigusiais absolventais, kurie dalintųsi gerąja patirtimi ir patarimais. Stojantiems aktualu iš anksto susipažinti su pasirinkta aukštąja mokykla, dalyvauti konsultacijose renkantis studijų programą.

Studentams ir absolventams karjeros stebėseną suteikia aktualios informacijos, susijusios su karjeros planavimu. Studentai gali dalyvauti aukštosios mokyklos organizuojamuose mokymuose ir karjeros konsultacijose. Absolventai gali būti skatinami sudaryti alumnų organizacijas, studentai – dalyvauti jų rengiamose iniciatyvose. Alumnai studentams gali pristatyti asmenines sėkmės istorijas bei tai, kaip AM įgytus įgūdžius jie panaudoja savo karjeroje. Absolventams, kaip ir alumnams, siūloma aktyviai prisidėti įgyvendinant naujas studijų programas ar pertvarkant senas.

Darbdaviams absolventų karjeros stebėseną – tai papildoma informacija apie esamus specialistus darbo rinkoje. Darbdaviai, žinodami rengiamų absolventų pasiūlą, gali planuoti darbuotojų poreikį. Karjeros stebėseną – viena iš galimybių skatinti studentų ir darbdavių bendradarbiavimą. Vienas tokio bendradarbiavimo pavyzdžių – projektas „InoStartas“, vykęs 2012–2014 metais. Įgyvendinant jį buvo stiprinami studentų verslumo ir kiti praktiniai įgūdžiai. Projektą sudarė skirtingi mokymai ir renginiai, praktinės stažuotės, mentorių sistema. Darbdaviai stebėseną gali naudoti kaip puikią sėkmės istoriją kuriant darbo vietas jauniems specialistams – absolventams.

¹¹ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. 2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242, aktuali redakcija 2014-07-01.

Apibendrinta informacija, kaip kiekviena suinteresuotoji šalis galėtų prisidėti prie absolventų karjeros stebėsenos ir kur galima būtų panaudoti jos rezultatus, pateikiama pirmoje lentelėje.

2012–2016 metų Vyriausybės programoje numatyta „sukurti aukštųjų mokyklų absolventų įsidarbinimo ir karjeros stebėsenos sistemą (specialistų kvalifikacijų žemėlapi) <..>“.

1 lentelė. Absolventų karjeros stebėsenos galimos rekomendacijos suinteresuotosioms šalims: panaudojimo sritys, metodai bei pritaikymo galimybės

ABITURIANTAI, STOJANTIEJI, TĖVAI	STUDENTAI, ABSOLVENTAI	DARBDAVIAI	AM INSTITUCIJOS	ŠMM IR KITOS VALSTYBINĖS INSTITUCIJOS
Skaidri ir atvira AM institucijų informacija	Į studentą orientuota lanksti studijų sistema	Darbo jėgos poreikio formavimas	Studijų programų turinys ir kokybės užtikrinimas	Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo mechanizmai
Studentų ir absolventų bendradarbiavimo skatinimas	Studentų palaikymo sistema ¹²	Dalyvavimas studijų procese	Fakultetų institucijų dialogas ¹³	Priėmimo studijuoti planavimas
Konsultavimas dėl karjeros AM institucijose	Studentų ir darbdavių bendradarbiavimo skatinimas	Absolventų įdarbinimo ir mokymo programos	Naujų studijų programų kūrimas ir akreditavimas	Aukštojo mokslo finansavimo modelis
	Alumnų organizacijos	Profesinės praktikos programos	Studentų palaikymo sistema	Sutarčių su AM stebėseną
		Studentų ir darbdavių bendradarbiavimo skatinimas	Skirtingų studentų grupių poreikių užtikrinimas	Darbo rinkos pasiūlos prognozavimas
		Rinkodara, įvaizdžio formavimas	Komunikacija, rinkodara, soc. partneriai	
			Tarpfakultetinė lyginamoji analizė	

¹² Angl. “student support system”, sistema, skirta asmens palaikymui viso jo dalyvavimo aukštojo mokslo sistemoje metu, t.y. nuo įstojimo iki studijų baigimo ir po to.

¹³ Dialogas gali būti palaikomas planuojant metų veiklą, strategijas bei rodiklius joms įgyvendinti.

PIRMIEJI REZULTATAI

2014–2015 metais Švietimo ir mokslo ministerijos pavedimu MOSTA atliko Absolventų karjeros stebėsenos tyrimą, kuriame analizuojami longitudinalinės absolventų apklausos rezultatai bei ŠVIS, „Sodros“ ir VMI pateikti 2012–2013 m. absolventų įsidarbinimo duomenys.

Tyrimo panaudota informacija apie maždaug 78 tūkst. aukštųjų mokyklų absolventų. Nagrinėjama, kaip absolventams sekasi įsidarbinti per tam tikrą laikotarpį baigus studijas

ir kiek jie vidutiniškai uždirba kitų metų birželio mėnesį (t. y. maždaug po metų nuo studijų baigimo). Tyrime taip pat analizuojami tokie aspektai kaip absolventų pasiskirstymas viešajame ir privačiame sektoriuose, migracija tarp regionų, darbo patirtis studijų metu ir kita. Toks išsamus gautų duomenų nagrinėjimas ateityje padės tobulinti stebėsenos koncepciją ir nustatyti reikalingus rodiklių pjūvius. Toliau pateikiamos pagrindinės atliktos analizės išvados.

2013 m. įsidarbinusių absolventų dalis yra didesnė nei bendras užimtumo lygis Lietuvoje

Vienerių metų laikotarpiu nuo studijų baigimo įsidarbino apie 82 proc. pirmosios pakopos 2013 metų absolventų. Šis dydis yra aukštesnis nei bendras užimtumo lygis Lietuvoje (2013 m. jis siekė 69,66 proc.)¹⁴. Per metus panaši tiek įsidarbinusių koleginių studijų programų absolventų (82 proc.), tiek įsidarbinusių universitetinių studijų absolventų

(81 proc.) dalis. O net 88 proc. antrosios pakopos ir vientisųjų studijų absolventų įsidarbino per 12 mėn. nuo studijų baigimo. Aukštesnį magistro studijų absolventų įsidarbinamumą lėmė tai, jog jie yra vyresni, tad turi daugiau darbo patirties – apie 75 proc. absolventų dirbo dar 6 mėn. iki studijų baigimo, o studijuodami dirbo 56 proc. bakalauro studentų.

Antrosios pakopos absolventai uždirba daugiau nei vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje

Pirmosios pakopos 2013 m. absolventų gaunamos draudžiamosios pajamos¹⁵ po metų nuo studijų baigimo neviršija vidutinio Lietuvos darbo užmokesčio atitinkamais metais (t. y. 647 Eur¹⁴). Koleginių studijų programų absolventų vidutinės draudžiamosios pajamos apytiksliai siekė 470 Eur, pirmosios pakopos universitetinių

studijų – 555 Eur. Aukštesnes pirmosios pakopos universitetinių studijų absolventų draudžiamąsias pajamas gali lemti geresnė absolventų kompetencija, didesnis darbo vietų skaičius rinkoje arba kiti veiksniai. Antrosios pakopos ir vientisųjų studijų absolventai uždirbo daugiau nei vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje, jų vidutinės draudžiamosios pajamos siekė 742 Eur.

¹⁴ Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

¹⁵ Draudžiamosios pajamos – visos asmens pajamos, nuo kurių Valstybinio socialinio draudimo įstatyme nustatyta tvarka priskaičiuotos ir privalo būti įmokėtos valstybinio socialinio draudimo įmokos, taip pat priskaičiuotos ligos, motinystės, tėvystės, motinystės (tėvystės), profesinės reabilitacijos, ligos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų valstybinio socialinio draudimo pašalpos bei nedarbo valstybinio socialinio draudimo išmokos.

Daugiau nei 50 proc. absolventų įsidarbina darbo vietose, kurioms reikia aukštojo išsilavinimo žinių ir įgūdžių

Visų studijų pakopų absolventai po metų nuo studijų baigimo daugiausia dirba specialisto lygmens profesijose (kolegijų – 28 proc., universitetų bakalaurų – 43 proc., magistro ir vientisųjų studijų – 64 proc.). Taip pat nemažą dalį sudaro technikai ir jaunesnieji

specialistai. Didelė dalis kolegines studijas baigusių absolventų dirba paslaugų sektoriaus darbuotojais ir pardavėjais (24 proc.). Tarp universitetus baigusių bakalaurų ir magistrų šis lygmuo sudaro mažesnę dalį (atitinkamai 15 ir 4 proc.).

Įsidarbina daugiau kaip 75 proc. absolventų, įgijusių valstybės reglamentuojamą profesinę kvalifikaciją

Per metus nuo studijų baigimo vidutiniškai įsidarbina daugiau nei 75 proc. profesinę kvalifikaciją įgijusių absolventų. Tai nebūtinai reiškia, kad šie asmenys dirba pagal įgytą kvalifikaciją. Dažniausiai įgijusių profesinę kvalifikaciją vidutinės draudžiamosios pajamos yra mažesnės už Lietuvos vidutinį darbo užmokestį. Pasitaiko tik kelios išimtys:

aukščiausias draudžiamąsias pajamas gauna laivavedybos kvalifikaciją kolegijose įgiję absolventai (1292 Eur); taip pat daugiau nei Lietuvos vidutinis darbo užmokestis uždirba bendrosios praktikos slaugytojai, antrosios pakopos studijų absolventai, įgiję vaistininko ir gydytojo odontologo kvalifikaciją.

Studijas baigę vyrai uždirba daugiau nei moterys

Tarp visų studijų pakopų 2013 m. absolventų vyrų draudžiamosios pajamos praėjus metams po studijų baigimo yra didesnės nei moterų. Magistro ir vientisųjų studijų absolventų pajamų skirtumas siekia 260 Eur, universitetinių bakalaurų – 162 Eur ir koleginių bakalaurų – 128 Eur. Laikui bėgant šis skirtumas auga. Skirtumas tarp vyrų

ir moterų atlyginimų pastebimas ir Lietuvos darbo rinkoje. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2014 m. moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis siekė 14,8 procento.

Daugiausia uždirba baigę studijas Vilniuje

Daugumoje savivaldybių baigusiąs studijas absolventų vidutinės draudžiamosios pajamos, gaunamos praėjus metams po studijų baigimo, yra 434–579 Eur. Vienintelė savivaldybė, kurioje baigus studijas vidutinės pajamos aukštesnės – Vilniaus miestas (592 Eur). Čia taip pat išsiskiria didžiųjų miestų savivaldybės, kuriose gyvenamąją vietą nurodžiusių absolventų

draudžiamosios pajamos didesnės nei kitų. Visgi tam įtakos turi ne tik baigtos aukštosios mokyklos savivaldybė, bet ir tai, kur absolventas įsidarbina, tačiau tikslios darbo vietos nustatymo galimybės yra ribotos. Tolesnėje analizėje planuojama panaudoti duomenis apie asmens deklaruotą gyvenamąją vietą.

Turėję darbo patirties iki studijų baigimo uždirba daugiau

Vienas iš veiksnių, lemiančių absolventų draudžiamųjų pajamų skirtumus, yra darbo patirtis studijų metu. Apie 80 proc. koleginių studijų absolventų yra turėję darbo patirties iki studijų baigimo, pirmosios pakopos universitetinių studijų – 83 proc., antrosios – 90 proc. Dirbusių iki studijų baigimo absolventų

vidutinės pajamos praėjus metams po studijų baigimo yra didesnės. Labiausiai skiriasi turinčių ir neturinčių darbo patirties antrosios pakopos absolventų pajamos: dirbę iki studijų baigimo gauna vidutiniškai 216 Eur didesnes pajamas nei nedirbę.

APIBENDRINIMAS

- Absolventų karjeros stebėsenos sistema reikalinga norint tobulinti studijų programas, efektyviai paskirstyti švietimui skirtas valstybės lėšas, pagerinti aukštojo mokslo kokybę, organizuoti geriau darbo rinkos poreikius atitinkantį studentų priėmimą į aukštąsias mokyklas bei priimti kitus įrodymais pagrįstus sprendimus.
- Lietuvoje kuriamą nacionalinę absolventų karjeros stebėsenos sistemą sudaro:
 - oficialių duomenų bazių (ŠVIS, „Sodra“, VMI ir kt.) duomenys,
 - absolventų ir darbdavių apklausų duomenys,
 - kontekstiniai darbo rinkos situacijos Lietuvoje duomenys.
- Pagrindinis iki šiol atliktos absolventų karjeros analizės tikslas – lyginant įsidarbinimo ir draudžiamųjų pajamų rodiklius, įvertinti, kaip 2012–2013 m. skirtingų pakopų absolventams sekėsi integruotis darbo rinkoje per metus nuo studijų baigimo.
- Tolesniuose absolventų stebėsenos sistemos kūrimo etapuose numatoma prijungti duomenis apie registruotus bedarbius, išvykimą iš Lietuvos deklaravusius asmenis ir kitą papildomą informaciją.

© Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras

Geležinio Vilko g. 12
 LT-03163 Vilnius
 Tel. +370 (5) 212 6898
 Faksas +370 (5) 243 0402
 www.mosta.lt